

Recensions

Moulie VIDAS. *Tradition and the formation of the Talmud*. Princeton, N. J.: Princeton University Press, 2014. 239 p.; 23 cm. ISBN 978-0-691-17086-2 (en rústica); ISBN 978-0-691-15486-2 (en cartoné).

Tradition and the formation of the Talmud és la reelaboració de la tesi doctoral de l'autor (nascut l'any 1983) presentada a la Princeton University l'any 2009. És un estudi d'història de les fonts i de la redacció del Talmud de Babilònia, amb àmplies implicacions d'història cultural. Consta d'una introducció (p. 1-19). La primera part (p. 23-111) conté tres capítols: «The alterity of tradition», «The division into layers» i «Composition as critique». La segona part (p. 115-202) consta de tres capítols més: «Scholars, transmitters, and the making of *Talmud*», «The debate about recitation» i «Tradition and vision». Les conclusions (p. 203-213), els agraïments, bibliografia, índex de fonts i de matèries clouen el llibre.

El llibre se situa en una perspectiva molt innovadora en la crítica de les fonts del Talmud de Babilònia: la idea generalment admesa és que l'obra conté un estrat bàsic amoraïta, que va ser aprofitat per un estrat posterior que va alterar el material antic, de manera que les discussions van esdevenir més abstractes i més plenes de dialèctica i justificacions. Shamma Freidman i David Weiss-Halivni són els principals defensors d'aquesta perspectiva. L'objectiu, aleshores, és recuperar l'estrat antic, que hauria de reflectir la veritable opinió de la Llei oral.

La posició de Vidas és que tot l'argument talmúdic és una unitat: els textos que semblen més antics són construccions literàries d'època tardana per crear una sensació de distància i permetre obertures creatives. Una opinió tradicio-

nal és, doncs, un mitjà per a forçar la discontinuïtat, atès que aquella queda fossilitzada com a cosa del passat. L'autor aprofita la idea d'Agamben segons la qual les citacions dins un text fonamentalment transmeten distància. En aquesta tessitura, el Talmud no és un magatzem literari de tradicions, sinó l'expressió literària de l'autoconcepció dels seus autors. Els tannaïtes eren en realitat un grup que es trobava en competició amb els amoraïtes i que tenia com a objectiu la recitació. La perspectiva dels estudis talmúdics, doncs, adquireix noves dimensions.

L'autor fa una distinció important: fonts *versus* interpretació o narració. L'estrat narratiu anònim que trobem arreu del Talmud de Babilònia ens guia a través de les diferents fonts, les introdueix, les comenta i estableix diverses relacions entre elles. La narració i el comentari solen ser en arameu, mentre que les fonts solen ser en hebreu. La pregunta que sorgeix és: per què els autors del Talmud van voler mantenir les fonts i les interpretacions per separat? La resposta de Halivni i Friedman és que l'estructura d'estrats en què es presenta el Talmud és un reflex dels diversos estadis en la formació del text: hi havia una distància cronològica entre les fonts i els qui en van escriure la interpretació, de manera que l'estructura del Talmud serviria per a treure importància o bé amagar, en cert sentit, aquesta distància. En comparar alguns passatges del Talmud de Babilònia (TB) amb els seus paral·lels més antics del Talmud de Jerusalem (TJ), l'autor mostra que algunes opinions d'autor són repeses en el TB pel narrador anònim. És a dir, hi ha una dinàmica de creació de distància entre fonts i interpretació. En les acadèmies babilòniques, on tant la transmissió com la innovació eren apreciades, els erudits es podien presentar com a transmissors fidels de la tradició del passat i, ensems, com a intèrprets innovadors d'aquestes tradicions.

Vidas pensa que els mestres del Talmud es veien a si mateixos com a diferents dels «recitadors» —els *tanna'im*— o mestres de la Mixnà. (Aquí hi ha una confusió possible, atès que l'autor creu que aquests *tanna'im* són diferents dels savis del període tannaític de la Mixnà: es tracta d'aquells qui se centren en la recitació i transmissió de les tradicions rabíniques, i que són considerats negativament en diversos passatges talmúdics.)

En aquest ambient cultural, doncs, els textos màgics i la literatura dels Hekhalot —els palaus celestials— serien els rivals del món reflectit pel TB. Aquells posen l'èmfasi en una aproximació ritual a la recitació de la tradició, sense cap perspectiva crítica, amb l'objectiu d'esdevenir aptes per a participar en la litúrgia celestial.

En el període gaònic es van produir uns canvis decisius en la comprensió del món intel·lectual que hi havia hagut fins aleshores: *talmud* deixa de significar un treball i un compromís analític amb les tradicions rabíniques i esdevé el Talmud, un text fixat que cal estudiar.

Una ressenya difícilment pot fer justícia a un llibre d'alta volada acadèmica com el de Moulie Vidas. Darrere d'aquestes pàgines hi ha profundes intuïcions d'història cultural del judaisme que, de ben segur, s'hauran d'aprofundir. El TB conté milers de textos, d'argumentacions i de discussions. L'autor, evidentment, sols es pot fixar en un nombre reduït de passatges que li han servit per a formular les seves propostes, que crec que tendeixen a configurar una perspectiva nova i fins ara inèdita en l'estudi científic del Talmud de Babilònia. Crec que és de justícia citar el paràgraf final del llibre:

The developments surveyed in the last few pages transformed the function of tradition in Jewish culture, the production of Jewish texts, and the way the Talmud's negotiation of tradition was understood. The inquiry undertaken in this book has aimed to reconstruct not just this negotiation, but also the dynamic world of tensions, dispositions, and ambitions of which it was a part: the competitive drive of the Talmud's creators to dazzle their demanding audiences with performances that worked to showcase innovation or outdo previous treatments; the sharpness and humor of the storytellers who exposed the political absurdity behind venerable knowledge; the power with which ritual recitation offered its practitioners to traverse time and embody their sacred texts; the boldness in the Talmud's avoidance of that bridge between past and present and its creation of an ethos of study that thrived over that gap; and the soaring ambition of the Hekhalot authors, who asserted their own vision of tradition with heavenly palaces and princely angels (p. 213).

Cal felicitar l'autor per aquest estudi brillant d'història cultural, que de ben segur que caldrà tenir en compte per a continuar estudiant aquesta obra singular i fascinant que és el Talmud.

JOAN FERRER
Universitat de Girona
joan.ferrer@udg.edu